

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankturnih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Din za inasostvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglas po ceni in dogovoru, davak posebe. Polt. šak. rač. 11.153. Telefon 5113

Stalnost in disciplinski postopek

Ako se hočemo dotakniti vprašanja učiteljske stalnosti, se moramo istočasno pomuditi pri vprašanju našega disciplinskega postopka. Prava učiteljska stalnost, skupno s sedanjim disciplinskim postopkom bi bila nemogoča. In ravno za učiteljski stan je stalnost tako nujno potrebna.

Delokrog učiteljskega dela je zelo obsežen in poleg tega silno delikaten. Ako hoče doseči s svojim delom uspehe, si mora učitelj znati pridobiti tudi zaupanje mladine, zaupanje naroda. To pa ni lahko.

Pridobiti zaupanje ene ali dveh oseb ne bi bilo težavno, toda pridobiti zaupanje večine prebivalstva svojega službenega kraja, to je problem, o katerem smo že mnogo razpravljali. Ugotovili smo, da je za dosego uspeha v tem pogledu nemogoče postavljati kake norme ali predpisovati šablone enotnega postopanja, vendar se je kot predpogoj postavilo temeljito spoznavanje okoliša, njega gospodarskih in socialnih razmer. Površne in pristranske informacije, ki nam jih lahko dajo drugi, nam ne morejo nuditi nikake garancije za uspehe, pač pa sme računati na uspeh le oni učitelj, ki je svoje delo započel takrat, ko je temeljito in natančno proučil krajevne razmere. In to ni delo enega dne, enega tedna ali meseca, marveč zahteva precejšnjo dobo intenzivnega prizadevanja. Toda delo započeto po takih predpripravah bo rodilo vidne in trajne uspehe.

In narod pričakuje uspehov od učiteljskega dela!

Dobro se vsj zavedamo, da je v zakonu o narodnih šolah predvideno tudi učiteljevo delo med narodom, delo za narodno izobrazbo, delo za narodov gospodarski in socialni napredek, delo za dvig njegovega nacionalnega ponosa.

Kako obsežno je to delo more preceniti le oni, ki se je intenzivno pogledil v to vprašanje; koliko prizadevanja in truda pa zahteva vsak še tako majhen uspeh, lahko pripoveduje učiteljsko, ki poskuša vse to iz dneva v dan.

Ako je predpogoj uspeha temeljito spoznavanje krajevnih razmer in ako moremo pričakovati pravih uspehov le od takega dela, ki je plod temeljitega poznavanja kraja, tedaj imamo najboljši in neizpodbitni argument, da je učiteljska stalnost nujno potrebna. Uspeh učiteljskega šolskega in tudi izvenšolskega dela je odvisen od učiteljeve stalnosti na službenem mestu.

Ako upoštevamo tudi psihološki moment, da nas enkratni uspeh spodbuja k vztrajnejšemu nadaljevanju dela, ki nas je dovedlo do uspeha, tedaj mora biti vsakomur jasno, da so ravno učiteljevemu delu nujno potrebni vzpodbudni uspehi, ki mu dajejo novega poguma, da s še večjo vnetostjo nadaljuje svoje vzgojno in izobraževalno delo v šoli in med narodom.

Nastane vprašanje, ali se more učitelj ali učiteljica temeljito poglediti v krajevne razmere, ali more, ako se mu že to posreči gledati, odnosno uživati sadove svojega dela, ako nima stalnosti, ako je njegova premissiva odvisna, mesto od pravičnega disciplinskega postopka, le od volje ali nevolje vladajočim krogom blizu stoječih krajevnih močev?

To vprašanje je že nekaj let največja ovira uspešnemu učiteljskemu delu. Učiteljsko je vedno vestno delalo v šoli in med narodom in je tudi v onih časih, ko to ni bilo z zakonom predpisano, pokazalo najlepše uspehe svojega smotnega dela. Toda najvidnejše uspehe so pokazali oni, ki so vso svojo službeno dobo, ali vsaj precej let prebili v istem službenem kraju. Le taki so namreč imeli dovolj časa, da so se temeljito vživeli v narodove razmere in delali tam, kjer se je pokazala največja potreba. Ti primeri naj nam bodo v potrdilo, da je stalnost predpogoj uspeha učiteljskega dela. In ako je delo predpisano, se gotovo pričakuje tudi uspehi — a če so uspehi odvisni od učiteljske stalnosti, tedaj nastane nujna potreba, da se ta našem stanu tudi podeli.

Kako so cenili v pretekli dobi učiteljevo delo, naj nam kaže primer srbskega učiteljskega, ki je dobilo svojo stalnost s šolskim zakonom 1. 1904. Poleg učiteljskega so bili v takratni kraljevini Srbiji stalni samo še državni svetniki in sodniki.

Učiteljska stalnost, ki jo zahtevamo in ki nam je nujno potrebna, ni mišljena tako, da bi bila premissiva nemogoča. Kljub uvedbi stalnosti smejo, odnosno morejo obstojati še tri vrste premissive in sicer po prošnji, po potrebi službe in kazenska premissiva.

Povsem razumljivo je, da mora biti učiteljsko delo možnost vlagati prošnje za premissive. Nešteto je razlogov, ki podkrepjajo potrebo obstoja take možnosti in pisati o tem pač ni potrebno.

Ali moremo priznati premissivo po kazni in po službeni potrebi, ako postavljamo zah-

tevo po stalnosti na službenem mestu? — Da! Toda premissive po kazni je najskrajnejša posledica tudi pravičnega disciplinskega postopka. Za velike pogreške, naj bo predvidene tudi velike kazni, toda naš princip je, naj bo kazen izrečena res šele tedaj, ko je krivica dokazana, ko je obtoženi imel možnost vpregleda v svojo disciplinsko zadevo, ko je imel možnost zagovora, a kljub temu ni mogel oprati s sebe krivde za dejanje, ki mu ga očita obtožnica. Tako premissive vsled kazni je pravična in proti takim premissivam ne bo učiteljsvo nikoli dvignilo svojega glasu.

Še ena — to je premissive po službeni potrebi! Resnična službena potreba nastane edino tedaj, če je na šoli ukinjen razred. V

takem primeru mora na vsak način biti premissiva ena učna moč na drugo šolo. Toda v izogib nesoglasjem in eventualnim trditvam, da se je komu zgodila krivica, naj bi bilo z uvedbo stalnosti tudi določeno, koža zadene v takih primerih premissive po službeni potrebi, ono učno moč, ki je najmlajša ali ono, ki je bila zadnja imenovana na šolo.

Iz vsega navedenega je jasno razvidno, da nam je stalnost nujno potrebna, a predpogoj za učiteljsko stalnost je pravičinski disciplinski postopek, ki je potreben učiteljskemu stanu, njegovemu ugledu in njegovemu delu. — Zato ponovno dvigamo svoj glas za stalnost in pravičinen disciplinski postopek.

— ž.

Naša zborovanja

Skupna društvena zborovanja, cepljenje družtev v odseke, oboje se pojavlja hkratu. Pokrajinska skupščina, oni iveličastni zbori manifestacijskega značaja, skupne volje in edinstva pa so se pretvorili v suhoparno vreteno, kjer se pridelki vsega leta pajkljajo kar na debelo, skoroda mehanično. Predlogi se ponavljajo, obnavljajo in nastopajo znova in znova isto pot preko raznih resolucij, nad čemer se je res lahko in opravično pritoževati, pa to brez vsakršnega razburjenja. Saj prihajamo vendar na zborovanja, da menjamo na licu mesta svoja mišljenja in da si ustvarjamo podlago za skupno delo.

Referate lahko čitamo v listih in to uspešneje, kakor da jih poslušamo. Sladka medicija teče gladko, resno čtivo, te pa samoobsebi primora, da sprejemaš v kratkih požirkih, s premislekom, ki z njim ne moreš sproti vzemirati nepotrpežljivega referenta, predavatelja.

In debata pri predavanjih! Ni li to duševna muka, če se kritik oprime drobnarij, trga besede iz stavkov, stavke iz celote, da potvori v poslušalcu zmo, ki mu je bilo dobrohotno vsejano. Večkrat tako ponesrečeno, da begajo misli med debaterji kakor zajec, ki ga okroža truma zasledujočih psov.

Ne trdim, da bi se morala predavanja sprejemati kar v celoti. Ne, nasprotno. Sem pa za to, da se daljše razprave vsebinsko razčlenijo in da sproti zavzemamo svoja stališča oziroma izražamo mnenja.

Kako pa delamo mi? Nakopičimo nabroj poročil raznovrstne vsebine, debatmo pa prepustimo koncu. Posledica je zametena soršča, ki ni ne eno ne drugo, pridelek je pa le, če drugače ne, pa vsaj za domačo rabo.

Še bolj značilno je, če ob otvoritvi debate vse umolkne. Ko pa se pojavijo debaterji, se krešejo iskre, a ne ob kamnu, ki jih je povzročil. Kritik lomasti po kritiku, predavatelj se smehlja.

Na to morša biti pripravljen, če se udeležiš zborovanja ali kakega tečaja, bodisi v Ljubljani ali pa v Beogradu (seveda, ne fakično).

Dnevni red. Hm! Nekateri družabni pevci nosijo seboj napisan seznam vseh popevk, ki jih premore njihova dobra volja, drugi vtakne pesmarico v žep, kadar nastopi dolgo pot do svojih tovarišev. »Ide pesem v kolo« iztisne tudi nepevku kako prisiljen popevko iz grla. »Samo da veselo je« pa vre iz njih, ki jim duša prekipava iz razbičanih prsi. Ne po seznamu, ne po knjigi, ne prisiljeno, iz dobre samolastne volje bi moral izvirati dnevni red naših zborovanj.

Oporekaš? Pa delovna šola? Moderna iznajdba kitajskega smodnika izpred 2000 let. Pozabljena in obnovljena.

V šoli nam otroci napovedujejo urnik. Večkrat potrebno, če je učitelj pozabil pogledati skozi okno preden je vstopil v učilnico.

Otroci vprašujejo, diktirajo naloge. Pa pri družtvih? Predsednik fabricira dnevnik, gleda na pratiko, poslušava vremenska poročila, študira vremenski ključ in Bog moj, tudi poročilo finančnega oddelka prosvetne uprave te in one banovine. Pa mnogi, oprostite — planejo h koledarju in že kombinirajo če bo mogoče podaljšek potovanja proti Ljubljani. Naravno to, tudi jaz gledam na to, da učiteljsvu prihranim potne stroške. Neekonomično se mi zdi, da bi zborovanj ne smeli združevati s počitniškimi dnevi.

Zborujemo. Čim več, tem večji nemir. Poročila. Spočiti duhovi — živo žvrgolenje. Fabricirajo se predlogi, zato, da so sklepi, glasuje se o sklepih, saj obstojajo doli razni odseki. Predsedniku odseka gomazi pod lasmi, ko dobi kopico nepoznanih predlogov ali sklepe, pretresa zrnje med premeto slamo, obstoji med problemi, ki jih sam ne pozna, pri roki nima spisov, ne knjig, ne zakonov, ki bi se nanje uprl med razpravo, da ga ne poženo v zadregi; doli med člani pa že preži vsak na svoj predmet, ki mu je do jedra znan. Učitelj med otroci, ki razločujejo pšenico od rži, ali pa se ozirajo na končnoveljavno odločitev, ki bi bila merodajna za tov. In...

Mnenja sem, da bi na brzo roko sestavljeni odseki iz ravnokar navedenih vzrokov ne bili najkompetentnejši pri končnoveljavni odločitvi večkrat zelo važnih zadev, zlasti če literat zaide v izveštajni ali šolsko politični odsek, politik pa v onega s pedagoško literarnim obilježjem.

Za pretresanje predlogov bi morali poslovati stalni člani ali vsaj referenti, ki so imeli priliko sleherno zadevo dodobra premisliti in dajati debaterjem pojasnila.

Društveni odseki pa po mojem mnenju odzemanj učiteljskim zborovanjem pravi značaj. Gradiva ni toliko, da bi se ne moglo o njem razpravljati pred celotnim društvom, vpriči onih, ki niso v delu aktivni. Zanesimo še semkaj suhoparno prakso izgotovljenih predlogov, brez razgovorov, brez podrobnosti, pa smo dosegli gladko pot v rakovni smeri.

Aktivnost učiteljsva naj bo splošna, ne prevaljena na posamezne strokovnjake, ki jim je stroka že prevsakdanja. V vseh naj se zbujaj zanimanje za vse, saj je vse z vsemi v najtesnejši zvezi.

Odbor (društva) mora predloge proučiti, pripraviti in eventualno pritegniti k sodelovanju svoje obliže, posamezna mnenja naj se pa krešje pred celotnim zborom, da se sklep res temeljito izkristalizira. Če dopoldne ne zadostuje, podaljšajmo zborovanja še na ostali del dneva. Jaz — osebno — nove prakse ne odobravam, kakor nisem odobraval do pičice enakih dnevnih redov in poročil o društvenih zborovanjih. Kot organiziran član se bom seveda tudi temu sklepu prilagodil, čim bo to zahtevalo stanovsko pravo.

Josip Lapajne

Jugoslovanske narodne šole v Rumuniji

Znano je, da je po mirovni pogodbi ostalo v Rumuniji precejšnje število Jugoslovancov. Da bi se tem omogočil pravilen kulturni razvoj, je bila sklenjena že leta 1933, med Rumunijo in našo državo šolska konvencija na podlagi katere mora dobiti vsak kraj v rumunskem Banatu in Klisuri, kjer je le 20 šoolobveznih jugoslovanskih otrok svojo osnovno šolo.

Te dni je konvencija stopila v veljavo. Odrinjeno je, da se v vseh krajih v Rumuniji naseljenih po Jugoslovanih, otvorijo srbske verske osnovne šole, kjer le teh še ni.

V severnih krajih rumunjskega Banata so s šolsko konvencijo uzakonjene 43 srbske verske osnovne šole s 73 razredi, ker so tam že prej obstojale take šole. V južnih krajih rumunjskega Banata, v Klisuri, ni bilo po osvojenju nikakih jugoslovanskih šol.

Srbska cerkevna oblast v Rumuniji je odredila v zmislu 5. in 13. čl. konvencije in po odklkih in odredbah rumunjskega in jugoslovanskega ministrstva prosvete te dni posebno komisijo, pod predsedstvom prote g. Slobodana Kostića iz Temišvara, katere naloga je

obstojala v tem, da po vseh krajih Klisure zbere izjave roditeljev Jugoslovancov, ki želijo, da se osnujejo srbske verske osnovne šole za njihove otroke.

Rezultat, ki ga je dosegla ta komisija je bil tak, kakršnega se je moglo pričakovati. Vsi prizadeti so se izjavili za osnovanje srbskih verskih osnovnih šol. Roditelji so v 14 krajih prijavili za 40 razredov 2000 otrok.

Na podlagi šolske konvencije se sedaj otvorijo nove srbske verske osnovne šole v Bazijašu za 21 otroka, v Diviču za 100 otrok, v srbski Požeženi za 76, v Belobreški za 156, v Radimni za 125, v Mačeviću za 113, v Stari Moldavi za 283, v Svinjici za 181, v Sokolovcu za 176, v Ljupkovi za 146, v Logovetu za 188, v Manastiru Zlatici za 23, v Zlatici za 140 in v Leskovicu za 140 učencev in učenk.

V zmislu šolske konvencije imajo Jugoslovani v Rumuniji na učiteljski šoli v Temišvaru štiri predmete v srbohrvatskem jeziku in to za 26 dijakov.

S posebnim sporazumom je tudi tvorjen v Temišvaru jugoslov. oddelek v I. razr. drž.

gimnazije za 18 učencev. Oba oddelka obstojata že od 1. oktobra preteklega leta.

Za profesorje na gimnaziji in učiteljski šoli v Temišvaru so po sporazumu naše in rumunske vlade postavljeni: Bogdan Čiplic, Olgica Čurić in Svetozar Marković, profesorji gimnazije v Novem Sadu, Dejan Kostić iz Temišvara in Ljubomir Ajvaz gimnazijski profesor na Krku.

Šolska konvencija se je pobrigala tudi za Jugoslovane katolike v Rumuniji. Te dni se otvorijo srbohrvatske manjšinske šole, v katerih se bodo razen rumunjskega jezika, zgodovine in geografije, poučevali vsi ostali predmeti v srbohrvatskem jeziku. Take šole se otvorijo za 1000 učencev v Rekašu, Jabelči, Karašovi, Keči, Lupaku, Rafniku, Klokotiču, Vodniku in Nerimetu.

V srbskih verskih osnovnih šolah in srbohrvatskih manjšinskih šolah morajo biti učitelji Jugoslovani. V kolikor ne bi bilo takih učiteljev v Rumuniji, se smejo postavljati tudi učitelji iz Jugoslavije. Po dosedanjem številu otrok in učiteljev rumunjskih podanikov gre iz Jugoslavije službovat v Rumunijo na navedene šole približno 80 učiteljev.

Ta primer ureditve manjšinskega šolstva naj bi služil za vzgled vsem ostalim državam, kjer prebivajo jugoslovanske narodne manjšine.

Naša mladinska pesem

Pred novimi nastopi »Trboveljskega slavčka«.

»Trboveljski slavček«, ki je zadnjič žel slavio in priznanje lanske pomlad na festivalu mladinske glasbe s svojim stotim nastopom, bo priredil 15. t. m. samostojen koncert v Unionski dvorani v Ljubljani. Zapel bo že znani in večno lepi Matetić-Ronjgov »Čače moj«, Ivana Grbca »Jezusu puščljček«, ostalih dvanajst pesmi pa je skomponiral naš poznani mladinski komponist Emil Adamič. Predvajanje bodo v sledečem vrstnem redu: Mladinski zbor a capella: »Venček slovenskih narodnih« in »Tiri tiri, tinje«. Solosnevi (Režika Koritnikova) s spremljevanjem klavirja (dr. Danilo Švara): »V Korotanc«, »Uspavanka« in »Vesela pesem«. Mladinski zbor s spremljevanjem klavirja »Čiganskac«, »Ah zvoniyo«, »Dudeldajčki« in »Sestrica« (s sopran solo). Moški zbor — dva kvarteta: »Novoletna kolednica« (Koroška narodna). Moški zbor z bariton solo: »Mlada mi je draga« (belokranjska narodna). Najbolj zanimiva točka koncerta pa bo vsekakor gorenjska narodna legenda »Jezus na Sveti gorici«, ki jo bo zapel celoten mladinski zbor (troglasno) s štiriglasnim moškim zborom. Ta kompozicija gorenjske narodne legende je novost v naši glasbeni literaturi sploh in bo zato gotovo od strani občinstva sprejeta s toplim zadovoljstvom in odobravanjem.

Iz omenjenega programa je razvidno, da ima koncert poleg umetniške naloge pokazati tudi ustvarjalno silo našega poznanega, neizčrpnega in najizrazitejšega sodobnega mladinskega komponista Emila Adamiča. Vse omenjene Adamičeve pesmi, ki so večina vse v rokopisih bo izvajal »Trboveljski slavček« prvič. Torej je program prav za prav povsem nov in nam bo pokazal napredek in delo »Slavčkov« na mladinsko glasbenem polju.

K temu naj omenimo še to, da bo »Trboveljski slavček« priredil v soboto 13 aprila koncert v Kočevju, v nedeljo, 14. aprila pa v Ribnici.

Da pa bo javnost kar najbolje obveščena o plodonosnem in za prestiž naše jugoslovanske mladinske glasbe doma, kakor tudi v inozemstvu neprecenljivem delu »Trboveljskega slavčka«, naj bo omenjeno, da je prejel dirigent Avgust Šuligoj že tretje vabilo od »Društva za glasbeno vzgojo« v Pragi, ki mu predseduje minister Krofta, da bi se udeležil s svojim zborom mladinskega svetovnega glasbenega kongresa. V tem vabilu polaga omenjeno društvo največjo pozornost in važnost na nastop in organizatorično delo »Trboveljskega slavčka«, ki ga smatrajo za najboljši mladinski zbor. Obenem prosijo omenjeno društvo tudi za pedagoško glasbeno poročilo o situaciji mladinske glasbe v Jugoslaviji, kar naj bi podal »Slavček« s praktičnimi manifestacijami. Poleg tega naj bi nastopil zbor skupno z drugimi inozemskimi zbori v narodnem gledališču, kakor tudi s samostojnim koncertom jugoslovanske mladinske glasbe.

Na tem pedagoško glasbenem internacionalnem kongresu, za katerega so dali prav za prav pobudo Angleži, bodo nastopili zbori iz Anglije, Francije, Nemčije, Poljske in druge, prisostvovali pa bodo kritiki iz vse Evrope, Rusije in Amerike. Zdej, ko je prejel »Trboveljski slavček« to vabilo, ki mu daje priznanje svetovne kakovosti moramo zleteti samo eno: Jugoslovanska mladinska glasba mora v svet, da si pribori mesto, ki ji pripada. Uverjeni smo, da bo tako javnost kakor država širokogrudno priskočila na pomoč in omogočila udeležbo, tako, da bo naš »Trboveljski slavček« dostojno zastopal jugoslovansko mladinsko glasbo pred internacionalnim forumom.